

13.03.2019

Kilka pytań o ... DEMOKRACJĘ

Z prof. Mirosławem Matyją z Zakładu Kultury Politycznej i Badań nad Demokracją Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie rozmawia Justyna Gorzkowicz.

Justyna Gorzkowicz: Panie Profesorze, jest Pan autorem licznych publikacji na temat demokracji. Jaki punkt widzenia interesuje Pana najbardziej?

Mirosław Matyja: Badam funkcjonalność i dysfunkcjonalność demokracji w różnych krajach. Jestem zwolennikiem demokracji oddolnej, a więc wywodzącej się bezpośrednio od obywateli. Chodzi konkretnie o system polityczny, w którym nie tzw. władza, ale elektorat /suweren ma decydujący głos w sprawach ważnych dla państwa. Dokonuje się to w ramach wiążącego i bezprogowego referendum. Tak się składa, że demokracja bezpośrednia stosowana jest na świecie praktycznie tylko w Szwajcarii, gdzie mieszkam od 30 lat. Moje rozważania nie mają zatem charakteru czysto teoretycznego i nie są niezwyfikowanymi i „wysanymi z palca” wizjami.

Czym właściwie jest dla Pana demokracja?

Demokracja, jak się wielu może wydaje, nie jest ustrojem najdoskonalszym, „ustrojem ponad ustrojami”, który ma jednolitą strukturę i jest całkowicie stabilny. Świadczyć o tym może fakt, że wyróżnia się kilka podstawowych form demokratycznego sprawowania władzy i tak naprawdę trudno wskazać tę najbardziej funkcjonalną oraz skuteczną. Każda forma demokracji powinna przyczyniać się do rozwiązywania konfliktów międzyludzkich, bowiem demokracja i konflikt są zjawiskami silnie ze sobą związanymi. Pożądanym oddziaływaniem instytucji demokratycznych jest ustawicznie dążenie do rozwiązywania owych konfliktów w ramach szeroko pojętej kultury politycznej. Demokracja to ciągłe poszukiwanie najlepszego, najbardziej optymalnego sposobu zarządzania państwem z udziałem i akceptacją jak największej ilości obywateli. To forma rządzenia państwem, która jest najbliższa obywatelom i wciąga ich w proces decyzyjny zarówno na szczeblu ogólnokrajowym, jak i lokalnym.

Jaka jest podstawowa różnica między demokracją szwajcarską a polską?

Polska demokracja ma charakter połowiczny; to zjawisko określam mianem semidemokracji. Jest to specyficzny system sprawowania władzy, który z jednej strony: jest zdominowany próbami wprowadzenia elementów w pełni demokratycznych bądź ich imitacji, a z drugiej strony: sposobem rządzenia kontrolowanym przez elity polityczno-ekonomiczne, wywodzące się z partii politycznych typu wodzowskiego. Szwajcarska demokracja bezpośrednia funkcjonuje natomiast oddolnie, to znaczy, że wszystkie ważne decyzje podejmowane są „przez obywateli dla obywateli”. Aktywne uczestnictwo obywateli w procesie politycznym oraz sprawnie działające instytucje państwowe i lokalne to bez wątpienia dwa najważniejsze elementy szwajcarskiej demokracji. Różnica między szwajcarską a polską demokracją jest więc konkretna i wymowna w swoich skutkach: w Szwajcarii system zarządzania państwem jest **oddolny** (podkreślenie M.M), a w Polsce **odgórny**.

Czy Pana zdaniem w polskiej nauce panują zasady demokratyczne?

Nie chciałbym wchodzić w temat tzw. szkół demokratycznych, bowiem po pierwsze: szkoły te nie mają nic wspólnego z demokracją, a po drugie: rozmawiamy o polskiej nauce, a nie o polskim systemie edukacji. Pragnę podkreślić, że zasady demokratyczne wiążą się z równością wszystkich obywateli w danym państwie. W ramach państwa prawa w Polsce, studenci i naukowcy traktowani są na jednakowych zasadach. Niemniej jednak poza granicami Polski żyje około 20 milionów Polek i Polaków. Można by dyskutować i sprzeczać się, czy polscy naukowcy za granicą traktowani są w Polsce na równi z ich koleżankami i kolegami w kraju. Podobnie jest z instytucjami polskimi poza granicami Ojczyzny. Kolejnym problemem demokracji w polskiej nauce jest rozbudowany instytucjonalizm biurokratyczny, który prowadzi do nadmiernej regulacji i kontroli państwa w sferze nauki, a przez to osłabia jej demokratyczny charakter.

Biogram

Mirosław Matyja - politolog, ekonomista i historyk. Absolwent Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie i Uniwersytetu w Bazylei. Uzyskał doktorat w dziedzinie nauk ekonomicznych na Université de Fribourg w Szwajcarii (1998), zaś w dziedzinie nauk humanistycznych na Polskim Uniwersytecie Na Obczyźnie PUNO w Londynie (2012) oraz w dziedzinie nauk społecznych na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (2016). Mirosław Matyja jest profesorem na Polish University Abroad w Londynie, gdzie kieruje Zakładem Kultury Politycznej i Badań nad Demokracją. Dał się poznać czytelnikom jako twórca i współautor 15 monografii i ponad 200 artykułów naukowych i popularnonaukowych w języku polskim, niemieckim i angielskim. Ostatnie jego publikacje to: *Szwajcarska demokracja szansą dla Polski* (2018), *Polska semidemokracja. Dylematy oddolnej demokracji w III RP* (2019) oraz *Utopia or Chance? Direct Democracy in Switzerland, Poland, and in other Countries*. Był wielokrotnie nagradzany za działalność akademicko-dydaktyczną, niedawno uhonorowany przez Towarzystwo

im. Hipolita Cegielskiego za krzewienie idei pracy organicznej (2019). Mirosław Matyja mieszka i pracuje w Szwajcarii, żonaty, ma dwóch bliźniaczych synów.

Zainteresował Cię projekt, publikacja lub praca badawcza z dziedziny humanistyki? Prześlij nam kilka pytań, na które chcesz poznać odpowiedź, lub zadaj je sam autorom - a my opublikujemy wywiad w „Biuletynie Polonistycznym” w cyklu „Kilka pytań o...” Najciekawsze przesłane do nas pytania lub wywiady raz w miesiącu nagrodzimy książką Wydawnictwa IBL.

Do pobrania:

- M.Matyja_Utopia_or_Chance.pdf

Linki:

- <https://puno.edu.pl/zkpbd/projekty/>
- <http://matyja.edu.pl/>

Słowa kluczowe: nauki społeczne, wywiad, demokracja, Londyn, Polski Uniwersytet na Ojczyźnie w Londynie, Mirosław Matyja, rozmowy, nauki o polityce, PUNO

Autor: Justyna Gorzkowicz

Rozmówca: Mirosław Matyja